

ΠΩΣ ΔΙΑΒΑΖΩ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΟ;

Κάθε κείμενο είναι ένα περιβαλλοντικό ερέθισμα, όπως είναι το αεροπλάνο που βλέπουμε ψηλά στον ουρανό, η ξινή γεύση του λεμονιού στην άκρη της γλώσσας μας, ο ήχος των κυμάτων που χτυπούν στα βράχια και στις αμμουδιές. Στο μυαλό μας, στη μνήμη μας έχουμε κωδικοποιήσει αυτά τα ερεθίσματα και η ανάσυσσή τους μας βοηθά να αντιληφθούμε όσα προσλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας.

Ένα μήνυμα κωδικοποιημένο είναι και το κείμενο και πρέπει καταρχήν να το αντιληφθούμε, για να το προσλάβουμε και να το κατανοήσουμε. Κι ο λόγος σε ό,τι αφορά τις σχολικές μας επιδόσεις δεν είναι άλλος από το να απαντάμε σε ερωτήσεις που ζητούν από εμάς πληροφορίες, ωστόσο ο βαθύτερος, ο ουσιαστικότερος λόγος είναι να πλατύνουμε και να βαθύνουμε λίγο παραπάνω τη σκέψη μας και τις γνώσεις μας και να εξελίξουμε το είναι μας. Να είμαστε σε θέση να αξιοποιούμε τις νέες γνώσεις μέσα στην κοινωνία. Να γίνουμε κοινωνοί των προβληματισμών του συνόλου και του τόπου και της εποχής μέσα στα οποία έτυχε να ζούμε, αλλά και άλλων τόπων και άλλων εποχών που δεν έτυχε να ζήσουμε με τον φυσικό τρόπο.

Οι εκπαιδευτικοί ζητούν από εμάς να αναπαράγουμε πληροφορίες χωρίς οι περισσότεροι να μας έχουν διδάξει τεχνικές αναζήτησης, πρόσληψης, οργάνωσης και κατανόησής τους.

Αυτές οι τεχνικές δεν είναι χρήσιμες μόνο για να βελτιώσουμε τις επιδόσεις μας στο γλωσσικό μάθημα. Με αυτές – αν τις εφαρμόσουμε – θα γίνουμε καλύτεροι σε όλα τα μαθήματα τα θεωρητικά ή σε όσα μαθήματα έχουν – τέλος πάντων – θεωρία.

Το μυστικό είναι να αλληλεπιδρούμε με το κείμενο και να μην είμαστε παθητικοί αποδέκτες της πληροφορίας. Απαιτείται από εμάς μια ενεργητική στάση, ένας βαθύτερος συλλογισμός, μια συνομιλία με το κείμενο. Δεν πρέπει να βλέπουμε το κείμενο σαν μια ανάρτηση από τις άπειρες του διαδικτύου, στην οποία εκθέτουμε τον εαυτό μας, άλλοτε για περισσότερο άλλοτε για λιγότερο χρόνο, καθώς σκρολάρουμε, αλλά τη λησμονούμε την ίδια στιγμή, καθώς σκοντάφτουμε στην επόμενη.

Μπορούμε πάντοτε να ακολουθούμε 7 βασικές στρατηγικές. Αυτές θα μας εξασφαλίσουν την καλύτερη δυνατή κατανόηση.

1. Στεκόμαστε αρκετά στον τίτλο του κειμένου και κάνουμε προβλέψεις βάσει αυτού για το περιεχόμενο όλου του κειμένου.

2. Κάνουμε μια γρήγορη πρώτη ανάγνωση, για να βρούμε την κεντρική ιδέα, αλλά και άλλες βασικές ιδέες του κειμένου, εντοπίζοντας (υπογραμμίζοντας) λέξεις-κλειδιά και συνδεδεμένες λέξεις που αποκαλύπτουν τη διάρθρωση των ιδεών αυτών.
3. Αν πέσουμε σε άγνωστη λέξη, δεν την προσπερνάμε, γιατί μπορεί να είναι σημαντική για την κατανόηση. Αντιθέτως, αναζητάμε τη σημασία της σε ένα λεξικό ή – αν δεν υπάρχει διαθέσιμο – προσπαθούμε να μαντέψουμε τη σημασία της από τα συμφραζόμενα ή από την ετυμολογική της ανάλυση. Καλό είναι τη σημασία της άγνωστης λέξης να τη σημειώσουμε σε ένα τετράδιο, γιατί πιθανότατα την ίδια λέξη θα την ξανασυναντήσουμε σε άλλο κείμενο.
4. Η δεύτερη ανάγνωση πρέπει να είναι πιο σχολαστική και εξονυχιστική. Σε κάθε παράγραφο επικεντρωνόμαστε στην πρώτη περίοδο (στη θεματική δηλαδή περίοδο, όπως αποκαλείται), γιατί εκείνη θα μας δώσει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την παράγραφο.
5. Κατά την ανάγνωση «συμμετέχουμε» σε όσα διαβάζουμε. Δημιουργούμε εικόνες των όσων διαβάζουμε. Φανταζόμαστε τον εαυτό μας στη θέση των ατόμων που αναφέρονται, να λαμβάνει μέρος στις δράσεις τους, να μοιράζεται τις σκέψεις τους. Συσχετίζουμε τα όσα διαβάζουμε με προϋπάρχουσες γνώσεις και πληροφορίες στο μυαλό μας. Ασκούμε κριτική σε όσα διαβάζουμε. Γυρνάμε πίσω, για να ξαναδιαβάσουμε ένα σημείο, ώστε να ξαναφωτιστεί η πληροφορία, προσπερνάμε πληροφορίες, για να επικεντρωθούμε σε ένα άλλο σημείο, πριν ξαναγυρίσουμε στο σημείο που η κανονική μας ανάγνωση είχε σταματήσει.
6. Βγάζουμε ερωτήσεις. Αν το κείμενο είναι επιχειρηματολογίας, οι ερωτήσεις πρέπει να φωτίζουν το «γιατί», τη νοηματική δηλαδή σχέση αιτίας-αποτελέσματος. Αν το κείμενο είναι αφηγηματικό, οι ερωτήσεις πρέπει να φωτίσουν τις χρονικές σχέσεις κ.ο.κ.
7. Κρατάμε σημειώσεις. Δε διαβάζουμε χωρίς να κρατάμε μολύβι. Υπογραμμίζουμε σημεία που έχουν σημασία ή ενδιαφέρον. Σημεία δυσνόητα ή σημεία-κλειδιά. Δίπλα σε κάθε παράγραφο γράφουμε πλαγιότιτλους. Σε μια άκρη (ή σε ένα post-it) κάνουμε διαγράμματα. Τα σχεδιαγράμματα και οι σημειώσεις δε βοηθούν μόνο στην καλύτερη κατανόηση και στην απομνημόνευση. Εξοικονομούν και χρόνο στην επανάληψη. Διευκολύνουν την πρόσβαση στη γνώση!

Οι δυσκολίες στην κατανόηση ενός κειμένου συνιστούν μορφή αναλφαβητισμού. Είναι ο λεγόμενος λειτουργικός αναλφαβητισμός, που δυστυχώς – την εποχή της πληροφορίας – μεγεθύνεται. Με τις κατάλληλες στρατηγικές, όμως, και με εμβάθυνση και συλλογισμό, οι ικανότητες όλων μας μπορούν να αναπτυχθούν στο εν λόγω θέμα και να αποκτήσουμε αναγνωστική ευχέρεια, που είναι τόσο πολύτιμη στη ζωή μας και στην κοινωνική και πολιτική μας δράση.